

प्रति ख्यं पुं-उति । १ व्याप्तौ २ लक्षणे ३ कृतिप्रकार-
मापन्नस्य कथने ४ भागे ५ प्रतिदाने ६ प्रतिनिधीकरणे
मेदिं ७ लोके ८ ज्ञेये ९ निचये १० व्याहृतौ ११ आभिसुख्ये
१२ स्वभावे च शब्दः । अस्य निपातत्वेऽपि क्रिया-
योगे उपसर्गत्वम् गतित्वञ्च । अस्यार्थभेदोदाहरणादि
गणरत्नमहोदधिटी० उक्तं यथा “प्रति सादृश्या-
दानहिंसाक्रोशतिप्रतिनिधिव्याध्याभिसुख्यव्याप्तिवारणेपुं ।
प्रतिदेवता । प्रतिगृह्णाति । प्रतिहन्ति प्रतिज्ञानम् ।
आभिसन्तु रज्जुनतः प्रति । प्रतिश्यायः । प्रतिच्छ-
गतः । प्रतिकीर्णम् पांशुभिः । प्रतिषिद्धः” । तत्र लक्ष-
णेवम्भूताख्यानभागीपसायामस्य कर्मप्रवचनीयसंज्ञा
तदुद्योगे द्वितीया परिशब्दे उदा० दृश्यम् । प्रतिनिधि-
प्रतिदानयोः कर्मप्रवचनीयसंज्ञा तदुद्योगे पञ्चमी । प्रत्युक्तः
लक्षणात्प्रति प्रविनिधिरित्यर्थः । तिवेभ्यः प्रतियच्छति
मापात्, मापान् गृह्णीत्वा प्रतिकृपतया तित्वान् ददाती-
त्यर्थः । सात्कार्येऽस्याव्ययीभावे परनिपातः । शाकप्रति-
शाकस्य लेश इत्यर्थः । कर्मप्रवचनीयत्वे नोपसर्गसंज्ञा तेन
हृत् हृत् प्रतिषिद्धतीत्यादौ न पत्वं तथा गतिसंज्ञापि
न, तेन गतिगतावितिनिघातो न । “प्रतिरेखाद्यस्तत्पुरुषे
पा० प्रतेः परस्यान्वादेः अन्तोदात्तता आन्वादिशब्दे ३७ पुं-
दृश्यम् ।

प्रतिक लि० कार्पापणेन क्रीतः टिठन् (इकार उच्चारार्थः) प्र-
तिरा देशश्च । कार्पापणेन क्रीते क्षियां टित्वात् ङीप् ।
ततः पुरोहिता० भावे यक् । प्रातिक्य तद्भावे न०

प्रतिकण्ठ अख्य० वीपसार्थे समीपे वा अव्ययीभावः ।
१ कण्ठे कण्ठे इत्याद्यर्थे २ कण्ठसामीप्ये च । प्रतिकण्ठ-
गृह्णाति ठक् । प्रातिकण्ठक कण्ठसमीपपाहिणि ।

प्रतिकर पु० प्रति+कृ-विज्ञेये भावे अण् । १ विस्तीर्णतायां
२ विज्ञेये च । [प्रतीकारकर्त्तरि ।

प्रतिकर्त्तृ लि० प्रति+कृ-हृच् । कृतस्यापकारस्य प्रत्यपकारके
प्रतिकर्मन् न० प्रति+कृ-मनिन् । १ विद्यमानस्य गुणान्तरा-
धाने २ कृत्स्नभूषायां प्रधाधने अमरः ।

प्रतिकर्ष पु० प्रति+कृ-भावे घञ् । १ सकार्षणे अन्वयार्थं
पृथोपात्तस्य पदादेर्यङ्ये कात्या० १५।८।१० कर्कः ।

प्रतिक(प)श प्रति+कृ-गतिशानयोः कच् चुट् नि०
सङ्मध्यः । १ सहाये २ पुरोगे च सि० कौ० । १ शार्ता-
हरे मेदिं । प्रतिगतः कशाम् प्रा० स० । प्रतेः न कश्चिं
प्रत्युपसर्गत्वम् किन्तु गतेरनोपसर्गत्वमतो न चुट् ।

४ कशाचातप्राप्तेऽन्वे सि० कौ० । [२ तद्वेतो च ।

प्रतिकष्ट न० प्रतिरूपं कष्टं प्रा० त० । १ कर्मात्तरूपकष्टे
प्रतिकाम अख्य० कामं कामं प्रति अव्ययी० । प्रत्येककामे
प्रतिकाय पु० प्रति+चि-घञ् कयादेशः । १ प्रतिरूपके २ शरव्ये
चक्ष्ये च जटा० ।

प्रति(ती)कार पु० प्रति+कृ-घञ् वा दीर्घः । १ वैरनिर्यातने
कृतस्यापकारस्य तत्प्रकारपापकारकरत्नेन २ योधने ३ रोगा-
देश्चिकित्सायाश्च शब्दत्वा० ।

प्रात(ती)काश पु० प्रतिरूपः काशः प्र+काश-घञ् वा प्रा० स०
दीर्घः । तत्प्रत्यये अस्य निभा० निवृत्तः । अमरटीकायां
रमानाद्येनायं दन्त्यान्ततया पठितः ।

प्रतिकितव पु० प्रतिकूलः कितवः प्रा० त० । दूनकारस्य प्रति-
कृते द्यूतकारे येन सह द्यूतपट्टस्तिस्मिन् ।

प्रतिकूप पु० प्रतिरूपः कूपः प्रा० त० । परिष्ठायां हारा० ।

प्रतिकूल लि० प्रतिरूपं कूलं पक्षोऽस्य प्रा० व० । १ अमरकृते
विरुद्धपक्षावलम्बिनि प्रतीये अमरः प्रा० त० । २ विप-
रीताचरणे न० ।

प्रतिकृति स्त्री प्र+कृ-कर्मादौ क्तिन् । १ प्रतिभायां २ सादृश्ये
३ प्रतिनिधौ अमरः । ४ प्रतिकारे मेदिं ।

प्रतिकृष्ट लि० प्रति+कृ-क्त । १ गच्छे २ हिराकृष्टा ३ कृष्ट-
चेत्वादौ च मेदिं । [प्रति कोपे च

प्रतिकोप पु० प्रतिरूपः कोपः । १ रोगस्यानुकूपे कोपे २ विपक्षं
प्रतिक्रिया स्त्री प्रति+कृ-भावे श् । प्रति(ती)कारे

प्रतिक्षण अख्य० क्षणं क्षणं व्याप्य व्याप्तौ अव्ययी० । आभोज्ये
प्रतिक्षय पु० प्रति+चि-ऐङ्यं अच् । रक्षके शब्दः

प्रतिक्षिप्त लि० प्रति+क्षिप-कर्मणि क्त । १ प्रेषिते २ शारिते
मेदिं । ३ बाधिते ४ तिरस्कृते च अमरः । “आहूय प्रेषितो
यस्तु प्रतिक्षिप्तः स उच्यते” इत्युक्ते ५ आहूयप्रेषिते
कण्ठाशः । [२ तिरस्कृते च ।

प्रतिक्षेप पु० प्रति+क्षिप-भावे घञ् । १ निरासे मेदिं ।

प्रतिखुर पु० सुष्ठुने एकीयमतोक्ते मूढगर्भभेदे “निःसृतहृत्त-
पादगिरः कायमङ्गी प्रतिखुरः” इति तत्र उचितम् ।

प्रतिख्याति स्त्री प्रति+ख्या-भावे क्तिन् । १ विख्यातो २ ख-
तिख्यातो अमरः ।

प्रतिगत न० प्रति+गम-भावे क्त । “गतागतप्रतिगतसस्या-
ताद्याश्च पक्षिणाम्” जटाधरोक्ते १ खगगतिभेदे २ परा-
द्वयगमने च । कर्त्तरि क्त । ३ परावृत्ते लि० ।

प्रतिगर पु० प्रतिगीर्णते प्रत्युत्थयते प्रात+गृ-भावे अण् । यैदि-